

МАЙСТЕР
КУТСЬКОЇ
КЕРАМІКИ

Іван Брошкевич
(1864- 1944)

Керамічні вази родини Брошкевичів.
Фотосвітлина із родинного архіву сім'ї Угринюків

Марія МИХАЙЛИШИН

**Мистецький голос крізь віки
ІВАН БРОШКЕВИЧ
Неповторність кутської кераміки**

Видавництво "ПИСАНИЙ КАМІНЬ"

Косів - 2024

М. І. Михайлишин

М 99 Мистецький голос крізь віки. Іван Брошкевич. Неповторність кутської кераміки / Косів: Писаний камінь, 2024. – 48 с.

ISBN 978-617-7436-38-5

Книжка, приурочена до 160-річчя від дня народження Івана Брошкевича (1864 – 1944) покликана “змалювати” творчий портрет майстра кераміки, який жив і працював на межі Гуцульщини і Покуття, у містечку Кути Косівського району Івано-Франківської області.

Розглядається мистецька спадщина Івана Брошкевича та його синів Степана і Миколи: орнаментовані керамічні вироби, а також монументальна скульптура в архітектурі костелу Кут. Вперше опубліковано джерельні документи, що стосуються родинної династії Брошкевичів. Видання становитиме інтерес і буде цікав насамперед для кутчан і гостей нашого краю, а також для всіх, хто цікавиться українською минувиною і культурою.

ISBN 978-617-7436-38-5

© Марія Михайлишин, 2024
© Видавництво "Писаний Камінь", 2024

Знаково і символічно, що у час, коли ми відзначаємо 160-літній ювілей з Дня народження Івана Брошкевича (1864 – 1944), виходить друком книжка, присвячена творчості цього талановитого майстра кераміки, а також родинної династії Брошкевичів.

Про кераміку Кут у свій час писали українські дослідники: Ірина Гургула, Юрій Лащук, Олег Слободян, Агнія Колупаєва, Галина Івашків, Романа Мотиль, Романа Баран та Наталія Олійник. Все ж ім'я й творча спадщина Івана Брошкевича, який був надзвичайно працюючим і плідним у галузі гончарства, виробив власний впізнаваний стиль творів, на нашу думку, ще недостатньо вивчені, як і історія кутського гончарства загалом. Тому увага й зацікавлення авторки книжки Марії Михайлишин до цієї творчої династії, а також зреалізований з її ініціативи намір надати ім'я Івана Брошкевича Кутській дитячій художній школі, гідні уваги та підтримки. Адже кожен новий факт вивчення певного явища або історичної постаті сприяє заповненню «білих плям» на мистецькій карті України, проливає світло на історію, культуру нашого краю, дозволяє побачити й відчутти її багатогранність, унікальність, мистецьку своєрідність, сприяє самоідентифікації українців.

В історичний період, коли жив і творив Іван Брошкевич, Кути були багатоетнічним містечком: тут мешкали українці, поляки, вірмени, юдеї. Якраз на перетині та у тісній взаємодії етносів і культур, як правило, виникають цікаві явища, формуються яскраві мистецькі особливості. Власне, цим феноменом позначена творчість Івана Брошкевича: поляк за походженням, римо-католик за віросповіданням, був одружений з вірменкою, творив гончарні вироби для українців (які склали на той час більшість населення Кут), враховував запити вірменської громади (це проявилось у відтворенні орнаментальних мотивів з вірменськими та східними впливами), мабуть,

враховував запити польських туристів (літників)... Тому мистецька спадщина Івана Брошкевича і його синів належить одночасно декільком культурам й народам, і насамперед – це частина українського мистецтва і української культури другої половини ХІХ – першої половини ХХ століть. А скільки ще всього, нам невідомого, заховано за «ширмою» років, воєнних подій і лихоліть, політичних перипетій та нерозкритих досі архівних матеріалів...

У контексті теми важливим і таким, що заслуговує на схвалення, є обраний напрям директора Кутської дитячої художньої школи Марії Михайлишин досліджувати і колекціонувати твори кутської кераміки, продовжувати, розвивати, інтерпретувати творчі традиції династії Брошкевичів, навчати дітей основам керамічної майстерності. Ця дослідницько-пошукова, навчально-виховна робота є ключем до формування мистецьки обдарованого молодого покоління митців, свідомих громадян, виховання естетичного смаку, любові й поваги до історії, культури рідного краю. За нашою молоддю – майбутнє України. Вони – нове покоління українців, народжене в період Незалежності нашої держави, яке гартується непростими умовами нинішньої боротьби за збереження нашої територіальної цілісності та ідентичності.

То ж книжка, яку Шановний Читач тримає зараз в руках, і яка є даниною пам'яті талановитого Майстра Івана Брошкевича та його династії, сподіваємося, стане цікавою і пізнавальною, насамперед для кутчан, а також для гостей нашого краю й усіх залюблених у мистецьку спадщину Гуцульщини й Покуття.

Оксана Шпак
кандидат мистецтвознавства,
старший науковий співробітник Інституту
народознавства НАН України

Споглядаючи Кути з гори Овидій

Мої Кути - зелена хустина,
Закошичена сонячним літом.
На ній кожна доріжка-стежина
Яблуневим посипана цвітом.
Килимів царинкових узори,
Різнобарв'я дивних вишиванок,
Кучерявих садів буйне море,
Вмілі руки кутян і кутянок.
Це моя Прикарпатська перлина,
Де віками талант процвітає.
Навіть жовта, липка глина
У гончарських руках оживає.

Ярослав Гавучак

Кутська ратуша

Кути – одне з мальовничих селищ Прикарпаття, у минулому це було місто зі славною історією. Кути завше вирізнялися своїми традиціями, звичаями, народними ремеслами, а також підприємливістю місцевих мешканців. Розташування цього населеного пункту на межі трьох етнічних регіонів Карпатського краю – Покуття, Гуцульщини й Буковини, стало дуже сприятливим для розвитку талантів і самобутності народного мистецтва. Окремою сторінкою минувшини Кут є кераміка, в історію якої варто провести невеликий екскурс.

Перша письмова згадка про Кути датується 1448 роком, коли власником був Михайло з Войнилова. Само собою зрозуміло, що поселення виникло значно раніше, ніж це зафіксували письмові джерела. З найдавніших історичних пам'яток на території Кут збереглися залишки городища X – XIII століть, відкриті 1930 року [1, с.5]. Там було знайдено і уламки чорнолощеної (димленої) кераміки зі штампованими та лощеними візерунками. Кути і Старі Кути ще у I половині XIV століття були відомі виробами чорної кераміки, [1, с.38].

9

Русинський хлопчик в Кутах на Косівщині початок XX ст.

Кутський керамічний глек XIX ст.

Становлення гончарства в Кутах відбувалося з XV століття. У 1715 році Кути отримали магдебурзьке право і мали свій Герб, на якому було зображено срібну міську браму з відкритими ворітьми на блакитному тлі. І це свідчить про те, що у свій час Кути були містечком-фортецею. Отримання магдебурзького права стало одним із методів здобуття певної автономії, правового захисту та сприятливих умов для розвитку ремесел і торгівлі. Таким чином, одна із окраїн виокремилася в окрему адміністративну одиницю – Старі Кути. А в 1717 році Й. Потоцький надав привілей вірменам, які прибули сюди із Молдовського князівства. Вірмени займалися торгівлею та різними ремеслами. Вони замовляли у місцевих гончарів керамічний посуд для свого побуту та торгівлі. І це також, так чи інакше впливало на стилістичні форми глиняних виробів та їх декорування.

Характеризуючи декоративне оздоблення керамічних виробів ще XIII-XV століть у книзі «Історія українського мистецтва», Юрій Лашук згадує і про Кути: "...Зустрічається також рівнораменний хрест, вкритий решіткою, великі квіти, схожі на тюльпани, смуги простих ліній і кривуль, що чергуються, та інше.

Малюнок виконано з розмахом. Вільно покладені мазки зеленої та жовтої фарб утворюють великі барвисті плями. Ці візантійські форми й розпису ... у кераміці Прикарпаття (села Пістинь, Кути" [2].

Про те, що місцеве гончарство сягає сивої давнини, свідчать ті факти, що Кути забезпечували глиняним посудом ряд сіл, розташованих вздовж русла річки Черемош. На початку, це була так звана димлена або чорнолощена кераміка і простий полив'яний посуд, а пізніше – вже й мальована кераміка. Насамперед, це речі обрядового, побутового і повсякденного вжитку: тарелі, полумиски, макітри, горнятка, глечики звичайні та дещо більші горшки для приготування страв у печі. А вже миски, дзбанки і підсвічники більше використовували для обрядових подій і сакральних значень. У Старих Кутах і Кутах існувала гарна традиція: на Йордан і йорданське освячення домівок, господиня з підсвічником «Трійцею» в руках зустрічала священника, який приходив освячувати хату. Така традиція у Старих Кутах підтримується подекуди і в теперішній час.

У XVIII столітті на території Правобережної України засновуються великі гончарні осередки, формуються школи керамічного розпису, зокрема – сюжетного, який пізніше розвинули майстри Косова, Пістиня, Кутів [2].

Наприкінці XIX та початку XX століть на Гуцульщині функціонували три потужні центри гончарно-керамічного промислу: Пістинь, Косів, Кути. Кожен з них мав свою стилістику, свої характерні особливості декоративних елементів розпису. Володивир Шухевич у монографії “Гуцульщина” описує так: “...У містечку Пістині живе гончарів 27. А в повітовім місті Косові, прилежних селах, як Старім Косові, Смодній, Москалівці, Монастирську є їх 23, а в містечку Кутах 63” [3., с.299]. За чисельністю майстрів кутський осередок часом перевищував Пістинь і Косів. Цьому сприяли значні природні запаси гончарної глини та вигідне географічне розташування Кутів, що давало змогу експортувати продукцію в сусідні країни.

Найбільше в Кутах були розвинуті такі види ремесел як кераміка, вишивка, боднарство, ткацтво, писанкарство, мосяжництво, дереворізьблення та вироби з дерева: столярство і теслярство, а також кушнірство, вичинка та вироби зі шкіри, тощо. Висококваліфіковані кутські майстри виготовляли і рантові чоботи (“рисовані” “закочувані” та “гольфи”). У процесі розвитку ужиткового мистецтва у Кутах і його околицях, все більше набувало значення

прикрашати предмети побуту, житло і одяг, виготовляти сувенірну продукцію. Красиві гірські краєвиди, неподалік гірська річка Черемош та м'які кліматичні умови приваблювали сюди мандрівників і подорожуючих. У літній період до Кутів приїздили багато туристів на відпочинок, яких називал "літниками". Для них було налагоджене постачання мінеральної води з Чехії. Збереглася цікава знахідка – керамічна пляшка від чеської мінеральної води. У першій третині ХХ століття майстри кераміки Кут виготовляли ужитковий посуд для місцевого населення, а також гончарні вироби, зорієнтовані на смаки туристів – "літників". Відомо, що у 1912 році в Кутах працювали гончарі Антін і Яків Влос, Антін Заріцький, Яків Соколовський, Олекса Ілюк, Іван Бойчук, Амін і Микола Чешньовські, Михайло Радомський, Федір Ковалюк, Федір Угринюк та інші. А в 1920-х роках серед найвідоміших кутських гончарних майстерень були майстерні братів Брошкевичів та родини Напків. Тоді ж у Старих Кутах працював Йосип Волощук.

Перед Другою світовою війною, у 1939 році у Кутах було створено артіль "Килимарка" у 1944 році ще діяла гончарно-керамічна артіль під керівництвом Степана Брошкевича, а з 1956 року при "Килимарці" було відкрито керамічний цех, який очолив Михайло Волощук. За основу розпису полив'яної кераміки було взято традиційні мотиви геометричного орнаменту, що вирізняло ці вироби від гончарства сусідніх осередків – Косова і Пістиня. Та з приходом радянської влади було заборонено синій колір і кутська кераміка втратила той шарм і оригінальність. У 1960-1970-х роках традицію кутської кераміки розвивали М. Угринюк, Я. Угринюк (Брошкевич), М. Кулешір, І. Маковіччук-Софійчук, М. Онисим'юк, І. Чепига, Та згодом складність геометричного орнаменту спрощували, а майстри все менше застосовували геометризований малюнок, бо так було легше. Промислове виробництво диктувало свої умови. Орнамент спрощували і по тій причині, що були введені норми виробітку, а тому майстри працювали на кількість виготовлених виробів. Тоді кутська кераміка і зовсім втратила свою особливу привабливість. А у 1980-х в керамічному цехові працювали і випускники Косівського технікуму народних художніх промислів імені В. Касяна.

На початку 1990-х років через соціально-економічні кризові явища керамічне виробництво занепало.

У нинішній час традиції кутської кераміки вивчають продовжують і розвивають, під керівництвом досвідчених викладачів, учні Кутської дитячої художньої школи, яка носить ім'я відомого майстра кераміки Івана Брошкевича.

Керамічні вироби учнів Кутської дитячої художньої школи
Викладач Т.Л. Березюк

Живу, як той гірський потік,
На спокій - ні хвилини.
Іскрюсь від кременя в бігу,
Туманюся від глини...

Дмитро Павличко

ПРО МАЙСТРА

Гончарний круг майстра

Іван Брошкевич у своїй крамниці

Іван Войцехович Брошкевич (1864 – 1944) – відомий майстер кутської кераміки.

Його роботи мають велике значення у розвитку гончарного мистецтва нашого краю. Іван Брошкевич – це професійний майстер, новатор і великий практик, який не зупинявся на досягнутому і був у постійному творчому пошуку форм й орнаментального оздоблення своїх творів. Силуети його гончарних виробів мали гарний естетичний вигляд, бо надавав перевагу вишуканості та орнаментальній кольоровій гармонії.

Вдивлячись у старовинне фото майстра в керамічній крамниці, що сидить з вазою у руках, ми бачимо чотири ряди керамічних виробів, розміщених на полицях. Не важко полічити, що тут виставлено понад 60 готових, і розписаних виробів, а серед них – ні одного, що повторюється. Відчувається, що майстер був закоханий у кераміку – справу всього свого життя.

Народився Іван Войцехович Брошкевич 20.10.1864 року в Кутах, але є документ де зазначена інша дата його народження - 12.10.1864 року, про яку дізнаємося із Диплома Майстра, виданого 27 березня 1936 року у Станіславові, тепер - обласному центрі Івано-Франківську. Батьки: Войцех Брошкевич і Антоніна Янович. Іван Брошкевич одружився 3.02.1895 року з Розалією Самсонович, 1878 року народження з вірменкою за походженням. Іван і Розалія разом прожили 49 років. Загинули під час війни 28.04.1944 року. У подружжя було двоє чудових синів - Степан, 12.08.1905 р. н., та Микола 15.12.1907 р. н. [3, ст.33].

Іван Брошкевич з синами Степаном і Миколою
Фотосвітлина із родинного архіву сім'ї Угринюків

Одна із жінок, ймовірно Розалія,
дружина І. Брошкевича
із синами Степаном і Миколою
Фотосвітлина із родинного архіву сім'ї Угринюків

Іван Брошкевич обрав професію гончара, як і його батько, працював не покладаючи рук, бо гончарна справа не з легких. Майстер вистояв у тодішній шаленій конкуренції, досяг високих результатів, а цьому є свідчення: дипломи за участь у виставці VIII Міжнародних торгів у Львові, 1928 р., Срібна медаль на Виставці і Торгах гуцульського мистецтва в Кутах, 1933 р., з нагоди Свята ГУЦУЛЬЩИНИ — диплом за виразність форм і художнє виконання виробів кераміки.

1

Отже, римо-католик за віросповіданням, поляк за походженням, Іван Брошкевич народився, жив і працював на українській землі. Він творив своїм особливим орнаментованим розмаїттям, орієнтуючись на потреби місцевих мешканців та запиту поціновувачів керамічного мистецтва. Багаточисленні керамічні вироби митця створені за народними мотивами Покуття і Гуцульщини. Мотиви орнаменту він черпав із народних джерел: вишивки, ткацтва, дереворізьблення та всеоточуючої краси мальовничих гір. Його мистецькі надбання належать українській культурі в першу чергу.

Деякі з творів Івана Брошкевича мають елементи східних мотивів в орнаменті та за силуетом нагадують античні форми. Адже не є секретом те, що митці різних поколінь і народів звертаються як до народного мистецтва свого краю, так і до надбань світової культури. Таким був запит того часу, зумовлений чисельною вірменською громадою, представники якої здавна тут проживали. А також мав місце і той факт, що через Кути проходили торгові шляхи, було пряме сполучення із Галичини до країн Західної та Східної

Європи. Залізнична колія була прокладена до Кутів. Це дало змогу експортувати кераміку в інші країни світу.

Про професійну майстерність Івана Брошкевича свідчать найперше його роботи, а також документи, які офіційно підтверджують. Іван Брошкевич першим заснував керамічну майстерню у Кутах. Творчу родинну справу батька успішно продовжили його сини Степан і Микола. Керамічна майстерня династії Брошкевичів була досить відомою у свій час, а її вироби користувалися попитом і повагою не тільки в Кутському осередку, а й далеко за його межами та за кордоном.

Так, Іван (Ян) Брошкевич брав участь з 2 до 12 вересня 1928 року VIII МІЖНАРОДНИХ ТОРГАХ СХІДНИХ У ЛЬВОВІ і був нагороджений Дипломом учасника виставки художніх керамічних виробів. "DYPLOM UCZESTNICTWA firmie J. S. Broszkiewiczów w Kutach, Lwów, 12 września 1928."

У розвитку гончарної справи і керамічного

2

мистецтва в Кутах є велика заслуга титулованого майстра родинної справи - Івана Брошкевича. Маємо підтверджений доказ професійності майстра, а саме - історичний документ, виданий Ремісничою палатою у Станіславові N 957:

“ДИПЛОМ МАЙСТРА Пан(а) Іван(а) (Ян(а) Брошкевич(а) з Кут (,) народжений 12 жовтня 1864 р. у Кутах, Косівський район, Станіславівська обл. склав майстерський іспит в гончарній справі і відповідно до статті 158 розпорядження Президента Республіки Польща з дня 07.06.1927 р. про промислове право (Закон. № 53, ст. 468) має право використовувати титул МАЙСТРА ГОНЧАРСТВА”. (Станіславів. 27 березня 1936 р.).

3

Тому впевнено можемо сказати, що Іван Брошкевич був високопрофесійним і своєрідним, у творчому вимірі, майстром, який заснував керамічну майстерню в Кутах. А гончарна майстерня його синів, які перейняли та успішно продовжили родинну справу, вважалася у 1920-х роках однією з найвідоміших в цьому осередку.

Керамічні вази Івана Брошкевича

Іван Брошкевич із синами Степаном та Миколою
Фотосвітлина із родинного архіву сім'ї Угринюків

Іван Брошкевич за роботою у майстерні
Фотосвітлина із родинного архіву сім'ї Угринюків

Іван Брошкевич з синами – Степаном і Миколою на прогулянці у Кутах.
Фотосвітлина із родинного архіву сім'ї Угринюків

Гончарні вироби родини Брошкевичів

Розквіт керамічного ремесла у Кутах припадає на першу третину ХХ століття. У цей час збільшується кількість майстрів гончарства, значно розширюється типологія виробів, збагачуються й урізноманітнюються їх форми та стилістичне, художнє вирішення. Яскравими представниками цього періоду є майстри гончарської династії – Іван Брошкевич і його сини Степан та Микола.

Кутська кераміка вирізняється з-поміж інших складним геометризованим орнаментом із великою складовою великих і малих декоративних елементів, основу орнаментальної композиції складають ритмічні ромбовидні і хрестоподібні стрічкові мотиви у поєднанні зі стилізованими рослинними елементами. Гончарні вироби Кут вирізняються витонченістю форм, тонким черепком і дуже цікавим і виразним колоритом: зелених, коричневих, охристих відтінків із введенням синьої барви, здебільшого насичених тонів кобальту й ультрамарину. Різноманітність декору кераміки творять вироби, щільно орнаментовані по всій поверхні, а також – менше заповнені орнаментальними мотивами.

У народному мистецтві немає нічого випадкового. Все обумовлено природними і побутовими умовами, обставинами та оточуючим середовищем.

А взаємодія різних етносів сприяла поєднанню орнаментальних народних мотивів покутського, гуцульського та східного: візантійського і вірменського що проявлялося у кутській кераміці.

Авторка публікації Романа Баран наводить дані з рекламного довідника за 1932 рік: “Брати Брошкевичі, Степан і Микола з Кут, отримали керамічну майстерню по батькові. Вони в роботі досконало доповнювали один одного: один був творцем – малював форми виробів і декорував на сформованих братом творах, а другий – осягнув технічне моделювання і випалювання. У такому творчому тандемі вони проявили багато фантазії”[5]. Варто віддати належну увагу майстрам Степанові і Миколі у тому, що вони проявили високу майстерність і новаторський підхід. До нашого часу збереглися дві настільні вази майстрів з підписом “Ваза роботи синів Брошкевича 20-30-і рр. XX ст., приватна колекція”, які мають різні “почерки”.

Вази роботи синів Брошкевича
20-30-і рр. XX ст.

Ймовірно, що автором одного виробу є Микола, а іншого – Степан. Одна з цих ваз виконана в стриманій колористичній гамі у гармонійному поєднанні рослинних елементів гуцульської кераміки із геометризованим безкінечником візантійського стилю. Силует вази дещо подібний до східних, але є і авторська інтерпретація.

Судячи з декору, виглядає так, що друга ваза належить іншому автору, оскільки має свої особливості декору та підкреслену контрастність і насиченість барв, яка прочитується на вільних, нерозписаних площинах тла. У формі, структурі орнаменту та колористиці цей твір керамічного мистецтва є прикладом сміливого новаторського підходу в руслі творення модерного українського стилю початку ХХ століття. Пошуки національного стилю у цей період у західноукраїнській кераміці базувалися на використанні та засвоєнні елементів національного, народного, зокрема – гуцульського орнаменту. Саме таких принципів дотримувалися у Коломийській гончарній школі, яка підтримувала тісні контакти з Львівською фабрикою майоліки Івана Левинського. За основу геометричного декору цієї вази взято квадрати, укладені як рівносторонні ромби, розташовані у шаховому порядку; вони утворюють широкий горизонтальний фриз, який опоясує основну частину виробу. Дуже оригінально побудоване композиційне заповнення цих ромбовидних квадратів простими геометричними елементами з використанням принципів симетрії й асиметрії: поділ на менші трикутники і кругові сегменти, заповнення їх мотивами «ільчастого письма», «зубців», півкružечків, «трилисників». Декоративна виразність орнаментального оздоблення цієї вази доречно посилюється ритмікою і тональним контрастом гармонійно підібраних кольорів: жовтого, прозорих зеленого і синього, темно-коричневого на білому тлі теплого відтінку. Так само вдалими є стрічкові орнаменти на шийці і денці вази. Всі орнаментальні складові декору вази гармонійно поєднані між собою і сприймаються як нове орнаментальне рішення у керамічному мистецтві того часу.

Хоча не маємо достатньо вичерпних біографічних даних про братів Брошкевичів, все ж деякі відомості дійшли до нашого часу. “Мешканка Кут, Галина Угринюк розповіла, що зі слів матері

свого чоловіка (своїї свекрухи) Ядвіги Матусевич (Угринюк), дізналася, що брати Брошкевичі навчалися у Коломийській гончарній школі, “до того ж навчалися дуже успішно і їх там хвалили. Микола перед війною виїхав до Польщі і зв'язок з ним втрачений” (записала Марія Михайлишин 15.09.2024 р. від Галини Угринюк у селищі Кути Косівського району Івано-Франківської області)”.

Документи із домашнього архіву подружжя Угринюків у Кутах засвідчують наступні факти, що Брошкевич Степан Іванович був завідувачем гончарно-керамічної артілі в м. Кути (документ виданий 15 червня 1944 року, за підписом голови Кутської м.ради Павлюк)

Висловлюємо щирю вдячність Галині та Миколі Угринюкам (с-ще Кути) за надану можливість ознайомитися з цим документом)

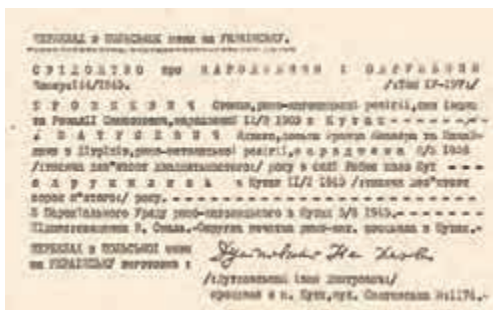
Для нас становить неабиякий інтерес довідка, “видана Брошкевичу Степану Івановичу [який] від 1938 року працює при римо-католицькому костелі в Кутах і потрібен кожного дня при відправі служби Божої і при похоронах. Письмо того прохання о дальшим звільнені его від служби в армії. За підписом Настоятеля римо-католицького приходу 9/1 1945 свящ. В. Смаль”.

Висловлюємо щирю вдячність Галині та Миколі Угринюкам (с-ще Кути) за надану можливість ознайомитися з цим документом)

Також вдалося встановити, що Степан Брошкевич був першим чоловіком Ядвіги Матусевич (Угринюк), помер у час II-ї Світової війни від гангрені ніг 8.02.1946 року у віці 41 рік, проживши в парі лише один рік. Дітей у подружжя Степана та Ядвіги не було. Пізніше Ядвіга вийшла заміж вдруге за Миколу Угринюка, родинною справою якого також був гончарно-керамічний промисел. Ці біографічні відомості про одруження і смерть Степана Брошкевича маємо на підставі наступних документів:

Висловлюємо щирі вдячність Галині та Миколі Угринюкам (с-ще Кути) за надану можливість ознайомитися з цим документом)

“Свідоцтво про народження та одруження № 144/1945

Брошкевич Степан, син, Івана та Розалії Самсонович, народжений 12/8 1905 в Кутах. Матусевич Ядвіга, донька Франца Ксавера та Михайліни з Пітріхів, народжена 8/3 1926 в с. Рибне коло Кут. Одружились в Кутах 14/2 1945 року.

Підпис: священник В. Смаль,- кругла печатка римо-католицького костелу у Кутах”.

“Посвідка про смерть № 75

Брашкевіч Стефан Іванович помер 8/2 1946 року від гангрені ноги в 41 р. Зроблений відповідний запис в м. Кути Кутського району, Станіславської обл.”

Прожив Степан Брошкевич всього 41 рік. На його долю випали дві війни: Перша світова, яку він пережив, а Друга світова - його забрала. За своє коротке життя зробив багато. Разом з братом створили монументальний твір, що промовляє кризь віки.

Без сумніву, мистецькі надбання і творча спадщина родини гончарів Брошкевичів несуть у собі неповторний світ краси і своєрідності кутської кераміки, що заслуговує на уважне вивчення і ознайомлення з цим явищем широкого кола людей.

Статуя Ісуса Христа на костелі, теракота, Кути 1933 р.
Степан і Микола Брошкевичі.
Фотосвітлина М. Михайлишин

Серед нас дуже багато добрих людей. Але замало бути добрим — треба чинити добро. Якщо хочете жити у нормальній державі, передати її дітям і внукам — чинімо добро!

Любомир Гузар

Костел, Кути 2024 р.
Фотосвітлина М. Михайлишин

Дослідження статуї Ісуса Христа на фасаді костелу Пресвятого Серця Ісуса Христа в Кутах виявили, що майстри у Кутах виготовляли не лише вироби вжиткового призначення, а й сакральні твори і навіть монументальні статуї.

До недавнього часу скульптура на фасаді сприймалася як недатований твір і точних даних про автора не було. Ближче ознайомлення з цією пам'яткою дозволило пролити світло на її авторство і датування. Несподівано для нас виявилось, що статуя виготовлена з випаленої глини, а не з каменю, як здавалося раніше.

Статуя, розміщена у вертикальній ніші на фасаді мурованого костелу Пресвятого Серця Ісуса Христа у смт. Кути Косівського району Івано-Франківської області. Будівництво костелу було розпочато у 1896 р. завдяки зусиллям настоятеля о. Яна Смаговича на місці попереднього храму, який згорів, а освячено новозбудовану святиню - 1898 року [4]. У радянський час костел був зачинений і використовувався як склад. Після проголошення Незалежності України та часткового ремонту, храм почав діяти у 1993 році.

Погодьтеся, що в наш час не так часто, можемо зустріти статуї такого масштабу із глини, тобто керамічні, та ще й висотою у ріст людини, якою є фігура Ісуса Христа, що розміщена на фасаді костелу

Пресвятого Серця Ісуса Христа у Кутах. А вже те що, керамічна статуя вистояла у Другій світовій війні і по цей день оберігає нас від лихоліття і біди, на нашу думку - чудодійно.

Ось, так статуя Ісуса Христа, зафарбована білою фарбою, через невігластво чи байдужість людей, скромно чекала свого часу, щоб засвідчити мешканцям нашого селища й світові про ще один вид творчого доробку майстрів із родини Брошкевичів. З плином часу і під дією атмосферних впливів, нанесена кимось фарба стерлася. І виявилось, що статуя має колір теракоти, а значить випалена з керамічної глини. Складається статуя із трьох частин, щільно з'єднаних між собою. І тут відкривається ще одна сторінка історичної правди про майстрів кутської кераміки та їхню, більш ширшу діяльність і професійну майстерність.

Як кажуть, час розставляє крапки над "і", розкладає все на свої місця. Коли вдалося розгледіти ритований напис на статуйі, розміщеній в нижній частині з тильної сторони скульптури, то виявилось, що там вказано авторів і дату створення. Для дослідника, краєзнавця це - неабияка радість. І відразу промайнула думка, що завдяки цій знахідці вдасться заповнити ще одну "білу пляму" з історичної мистецької пам'яті про нащадків творчої династії гончарів-керамістів Брошкевичів, які НЕ заслужено призабуті вже тривалий час. Напис польською мовою на фігурі "WYTWORNIA CERAMICZNA JAN BROSZKIEWICZ" ("МАЙСТЕРНЯ КЕРАМІЧНА ІВАН БРОШКЕВИЧ") свідчить не тільки про місце виготовлення, а й про значно ширші масштаби виробництва. Далі йде фактичне підтвердження авторства пам'ятки: "...wykonano synami dnia 21 Lipca 1933 roku KuTy" ("...виконано синами дня 21 Липня 1933 року Кути").

У публікаціях Романни Баран і Наталії Олійник, наукових співробітників Національного музею народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Йосафата Кобринського знаходимо інформацію, що Іван Брошкевич, який мешкав у кінці ХІХ ст. у Кутах, був потомственным гончарем і навчався в Коломийській гончарній школі. Він мав двох синів – Степана та Миколу, які продовжували справу батька [3]. Автори публікації наводять дані з рекламного довідника за 1932 р.: "Брати Брошкевичі, Степан і Микола з Кут, отримали керамічну майстерню по батькові. Вони в роботі досконало доповнювали один одного: один був

Костел, Кути 1930-ті рр.
Фотосвітлина з інтернет-ресурсу

творцем – малював форми виробів і декорував на сформованих братом творах, а другий – осягнув технічне моделювання і випалювання. У такому творчому тандемі вони проявили багато фантазії. Декоруючи свої твори, майстри однаково використовували як орнаментальні мотиви з килимів і вишивки, так і форми античні, використовували східні орнаменти (наслідки вірменської колонії)” [5]. Як бачимо, керамічна майстерня династії Брошкевичів була відомою у свій час, а її вироби користувалися попитом та повагою серед мешканців нашого краю і далеко за його межами.

На жаль, сьогодні у нашому регіоні ім'я Івана Брошкевича і його діяльність незаслужено призабуті. З метою відновлення історичної пам'яті, вивчення унікальної сторінки народного мистецтва рідного краю Кутська дитяча художня школа отримала ім'я майстра Івана Брошкевича. Подібно до того, як керамічна майстерня носила його ім'я, а справу батька пізніше гідно продовжили сини, так само й учні нашої художньої школи досліджують кераміку Кут і розвивають традицію. Для Кутської дитячої художньої школи імені Івана Брошкевича пріоритетним завданням є відродження славнозвісної місцевої кераміки і продовження традицій мистецької спадщини відомих кутських майстрів, особливо Івана Брошкевича.

На даний час статуя Ісуса Христа цінна насамперед, як духовна святиня, і не менш цінна як мистецький твір. А також тим, що є реальним свідченням художньої і технологічної майстерності монументальної скульптури кутських керамістів, а саме Степана і Миколи Брошкевичів та їх керамічної майстерні, яка згодом переросла в артіль.

Дороги, що ведуть до Кутів
Фотосвітлина М. Михайлишин

Родинна хата-майстерня Івана Брошкевича
Світлина із родинного архіву сім'ї Угринюків

ТВОРЧИСТЬ

Вик. Христина Артемчук
Виикл. Т. Л. Березюк

Кожен день -
нова сторінка,
Де слід записати
Зміст, який їй даєш.

Віра Вовк

ПОДЯКА

Найперше щиро дякую Господу Богу за провидіння і керівництво у дослідженні культурної спадщини нашого краю і можливість продовження народних мистецьких традицій у роботі з дітьми!

Щиро дякую своїй сім'ї і всім моїм рідним за терпіння, розуміння і підтримку!

Висловлюю щирю вдячність пароху костелу Пресвятого Серця Ісуса Христа в Кутах отцю Григорію (Grzegorz Gagwoł) за сприяння й можливість безпосереднього огляду напису на статуйі.

Щиро дякую за сприяння та фінансову підтримку видання селищному голові Кутської територіальної громади Дмитру ПАВЛЮКУ; начальнику відділу культури, туризму, молоді та спорту Володимиру ПОДОЛЯКУ.

Щиро дякую головному спеціалісту відділу культури, туризму, молоді та спорту Кутської селищної ради Ользі ЯРЕМЧУК за добірку світлин керамічних виробів і вагому пророблену роботу до видання книжки.

Щиро вдячна Національному музеєві народного мистецтва Гуцульщини і Покуття ім. Йосафата Кобринського і його генеральній директорці Ярославі ТКАЧУК, за збереження пам'яток мистецької і культурної спадщини нашого краю, особливо кутської кераміки; завідувачці відділом кераміки Національного музею народного мистецтва Гуцульщини і Покуття ім. Йосафата Кобринського Романні БАРАН, за інтерес і вагомій дослідження саме кутської кераміки.

Висловлюю вдячність Музею Східних Теренів колишньої Республіки Польща в Любліні, філії Національного Музею, за збереження артефактів кутської кераміки та надані копії фотодипломів І.Брошкевича.

Muzeum Ziemi Wschodnich Dawniej Rzeczypospolitej w Lublinie.

Особливу вдячність висловлюю подружжю Галині і Миколі УГРИНЮКІВ, за збереження фото і документів родинного архіву та люб'язно надану можливість ознайомитися з ними.

Щира вдячність Видавництву "Писаний камінь" м. Косів: Михайлу ПАВЛЮКУ і Віталію СТЕФУРАКУ за вагому роботу у виданні книжки.

Велика подяка кандидату мистецтвознавства, старшому науковому співробітнику Інституту народознавства НАН України Оксані ШПАК, що заохочувала до поглиблення досліджень в цьому напрямку і дала мені багато слушних порад.

Щиро дякую журналісту Василю ГЛІБЧУКУ за підтримку і доречні та корисні поради.

Щиро вдячна своїй колезі Марії ГОНЧАРОВІЙ за вагому пророблену роботу, дизайн і художнє редагування цієї книжки.

Щиро дякую Всім, хто допомагав мені, консультував і всебічно підтримував.

- 1. Німець О. Л.** Кути над Черемошем; Косів, Писаний Камінь, 2012 р.
- 2. Ю. П. Лащук,** Кераміка, «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА» видано у шести томах, Київ; МИСТЕЦТВО XIV – першої половини XVII століття, ТОМ ДРУГИЙ; Декоративно-ужиткове мистецтво XI V – першої половини XVII століття. ст.390.
- 3. В. Шухевич,** Гуцульщина, репринтне відтворення видання 1899 року, Верховина, 1997.
- 4. Кути.** Костел Пресвятого Серця Господа Ісуса (1896 - 1898). Івано-Франківська обл., Косівський р-н. - URL: <https://rkc.in.ua/index.php?&m=k&f=alvifks&p=ifk-sktsi&l=u&n=1>
- 5. Баран Р., Олійник Н.** Розвиток гончарства селища Кути. Частина I,- URL:<https://www.facebook.com/groups/1246843748744699/permalink/3432725713489814>
- 6. Баран Р., Олійник Н.** Розвиток гончарства селища Кути. Частина II (Продовження).- URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02kTjCWar-Hi2LZdob4VEs12dN79qjvUmbK7ALd316qaqWBcUtUfp99iTXbpU7Mjia3l&id=309780956386
- 7. В. Доскалюк.** Гуцульський календар 2024. Спецвипуск 29. Чернівці, 2024р. ст. 33.
- 8. Музей Східних Теренів колишньої Республіки Польща в Любліні, філії Національного Музею,** копії фотоматеріалів 1, 2, 3. Розділ II. Muzeum Ziemi Wschodnich Dawniej Rzeczypospolitej w Lublinie przy bezpośrednim udziale Grupy Organizacji "My - Ludy" w Kutach.
- 9. Калуш, Кути, Коломия: фото, зроблені австро-угорськими військовими під час Першої світової війни.** Русинський хлопчик в Кутах на Косівщині, початок XX ст. [https://kurs.if.ua/news/kalush_kuty_kolomyya_foto_z_zhyttya_ukraintsiv_zrobleni_avstrougorskymy_viyskovymy_pid_chas_pershoi_svitovoi_viynyi_45839.html/](https://kurs.if.ua/news/kalush_kuty_kolomyya_foto_z_zhyttya_ukraintsiv_zrobleni_avstrougorskymy_viyskovymy_pid_chas_pershoi_svitovoi_viynyi_viyny_45839.html/)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	ст. 5
ПРО КУТИ.....	ст. 9
ПРО МАЙСТРА.....	ст. 15
БАТЬКО І СИНІ.....	ст. 23
МОНУМЕНТАЛЬНИЙ ТВІР.....	ст. 29
ПОДЯКА.....	ст. 44
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА.....	ст. 45

М. І. Михайлишин
М 99 Мистецький голос крізь віки. Іван Брошкевич. Неповторність
кутської кераміки / Косів: Писаний камінь, 2024. – 48 с.

Марія МИХАЙЛИШИН

**Мистецький голос крізь віки
ІВАН БРОШКЕВИЧ
Неповторність кутської кераміки**

Добірка світлин керамічних виробів
та комп'ютерний дизайн обкладинки
Ольги ЯРЕМЧУК

Дизайн і художній редактор
Марії ГОНЧАРОВОЇ

Фотосвітлини керамічних виробів із відкритих джерел
інтернет-ресурсу

Фотосвітлина Івана Брошкевича на першій сторінці із
родинного архіву сім'ї Угринюків

Видруковано в ПП "Писаний Камінь"
Свідоцтво Держ. реєстру: серія ДК, № 5083
Косівський р-н., м. Косів.
тел.-факс.: 067 3420747
E-mail: evrika-pk@ukr.net

Підписано до друку 04.10.24. Формат 70x100\16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Тираж 200 прим. Замовне 628.

